

Universitätsbibliothek Wuppertal

Ivstiniani Avgvsti Historia

Procopius <Caesariensis>

Lugduni, 1594

Oratio tertia

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-147](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-147)

mutationem pertinent, ordinatis; seorsum viris & seorsum mulieribus. Nihilominus prouidit & peregrinis ex oportunitate factis hic inquilinis. Chalcidos etiam vrbis murum vetustate collapsum, vñ cum vallo reparauit, & multo cōstituit munitiorē. Erat in Syria oppidulum vehementer neglectum, Cyros nomine, a Iudæis olim extractum. Nā Iudæi ex Palestina a Medorum exercitu in Assyriam captiui abducti, & longo post tempore, a Cyro Rege dimissi, vt qualemcunque gratiam benefactori referrent, locum illum Cyrum appellarunt. Iustinianus rex *a* prouidētiā reipublicæ administrandæ perscrutans, & in primis diuos colens Cosmam & Damianum, quorū corpora prope vsque ad mea tempora requiescunt, Cyrum vrbem felicem reddidit, muri securitate, *b* custodiarum multitudine, & magnitudine publicorū ædificiorū. Hac ratione Syriam Iustinianus tutā seruauit. In Phœnicia Libano propinqua, oppidum, cui Palmyra nomē, vetustate fermē desertum, munimentis firmauit, & aquarum copia, coercito Sarracenorum incurfu.

a partim reipublicæ commotis prospiciens, partim diuos. b præsidiariorum.

aliber III.

ORATIO TERTIA.

ORIENTALEM plagam Iustinianus hoc pacto firmauit. Nunc mihi eundū est ad Armenios, qui ab vrbe Amida, ad alteram vsque Theodosiopolim loca habitant Persis finitima. Armeniis *d* præerat rex eiusdem gentis. Postquam verò Alexander Macedo Persarum regem euicit, Persæ in seruitutem redacti, quiete debebant: Parthi autem Macedonibus resistentes, & bello superiores, expulerunt eos, & omnia vsque ad Tigrim fluium occuparunt. Quo factum est, vt Persarum res deinceps quingentos annos Parthis subiectæ sint, donec Romanis Alexander Mameas imperaret.

d olim præerat.

rarct. tunc enim quidam Parthorum rex fratrem suum Arsacem nomine Armeniis regem præfecit. Perdurauit itaq; pax per hanc cognationem quingentis annis. Residebat autem Armeniorum rex in magna Armenia, Romanorum imperatori ex antiquo subiectus. Posteriori sæculo, cuidam Armeniorum Regi Arsaci, duo fuerunt filij, Tigranes & Arsaces. Hic morti vicinus, cõdito testamento, ambos filios regni successores instituit, non definita vtrilibet æquali potẽtia, sed Tigrani relicta quadruplici parte. Et sic administrato regno pater è viuus excessit. Arsaces filius grauius ferens, se fraudatum esse, rē ad Romanorum imperatorem detulit. Theodosius Arcadij filius adhuc iuuenis, Romanos tū ingenuè rexit. Tigranes timens, ne data pœna regno pelleretur, tradito Persis imperio, sibi ipse manum intulit. Quocirca subortum est dissidium inter Romanos & Persas propter Armeniorum regionem. tandem inter eos conuenit, vt Tigrani partem, Persæ; Arsacis, Romani haberent. Deinde vtrilibet fœdere pacto, Romanorum rex Armeniis semper regē & dominum præfecit. Sed quoniam huiuscemodi regnum hostiles incursus propulsare non potuit, carēs militari exercitu, Iustinianus rex animaduertens Armeniam identidem sine ordine ferri & gubernari, regni nomen extinxit, præside instituto, & militaris exercitus descripta multitudine. Hæc in magna Armenia sic administrauit. In Armenia, quæ b Sophanice dicitur, vrbs est Martyropolis nomine, ad Nymphium fluuium Romanorum & Persarum fines determinantē sita, c è cuius fluuij regione locus habitatur Arpane dictus, olim Persis obtēperans. Denique Cabades Persarum rex Anastasio regnante, ingressus est Romanorum terram, & tanquam itineris d compendium aliquod excogitans, relictam urbem cœpit, non quassatis muris, non facta obli-

a admodum
adhuc iuuenis
Romanis
imperabat
Tigranes
amissionem
regni timēs,
Persis se dedidit, regno tradito.

b Sophosena,
& Sophena.
c cuius ad
vtramque
ripam habitatur
Arpane regio.
d heic ab
interprete
multa corrupta.

dione, sed hoc solum ostenso, quod iam illuc accessisset. Incolæ vrbis pendentes, sese non posse neque ad breue quidem temporis momentū exercitui obfistere, Cabadi occurrerūt, se suāq; & Martyropolim ipsi tradentes, tributāq; publica duorū annorū in manibus habentes. Quibus oblectatus, urbem & totā regionem, perinde ac ad Persarum regnū *a* accedentem vsurpauit, & homines indemnes dimisit. deinde promotō exercitu, & Amida [ab] obsidione capta, ad Persarū fines rediit. Huius Martyropoleos murus, in latitudine quatuor, in altitudine viginti pedes habuit, adeo vt hostes murū facile permearent, & omnino saltu transmitterent.

a pertinent-
simo.

b non contē-
mendum.

c milliaria.

d magistra-
lis.

Quapropter Iustinianus rex extra murū, aliud extruxit propugnaculum, & vallum *b* multa ratione dignum, aliāq; omnia, quibus iam vrbis munimentū seruari possit. Martyropoli ad solem occidentem locus adiacet Phison appellatus. supra hunc locum ad duo maximē *c* signa, prærupti montes sunt, nusquam peruij, qui inter se congregientes, duo flumina non longe distantia effundunt, quæ Cleisuras appellare consueuerūt. In his angustiis locis Iustinianus munitiones spectatu dignas iecit, & constituta militū custodia inexpugnabili, locū illum barbaris omnino præclusit. In Citharisi loco, arcē non habenti, eximiam quandam arcem, & perpolitam, & scitē inexpugnabilem, in loco edito seu colle construxit, vt qui habitant illic, partim Romanis, partim Persis subditi, nullo amplius inter se pauore concutiantur, nullam insidiarum inter se suspiciōnē habeant, sed nuptias inter se contrahant, nundinas rerū commodarum agant, & quæ ad agriculturam pertinent, exerçant. Alium locum, cui Artaleson nomen, firmissimo muro obcinctum, arcem cum primis insuperabilem effecit, collocato inibi delectu militum, quib. iam vt *d* princeps præesset, quæ

quem Romani Latina voce ducem vocant, ordinavit. Hæc quidem a rege hic peracta sunt. Quæ cunque verò in alia Armenia elaboravit, nunc dicam. Sacala hic vrbis stabat modicæ olim spei. Non enim longe aberat ab hostiũ terra, & in humili loco sita, sub multis collibus circũ ipsam affurgentibus latebat. ad huiusmodi loci naturã accedebant infirmæ inprimis, & dubiæ munitiones, tũ à principio male intructa, tum etiam longo iam tempore collapsæ. Rex ipse vniuerso loco subruto, nouũ hic murum exædificauit, tanta quidem altitudine, vt vicinos colles supergredi videretur, ea verò latitudine, quæ firmæ & securæ stationi sufficeret. Propugnaculo etiam ^a multa ratione digno, in circulum disposito hostes perterruit, & arcem valde munitam non longe ^b in loco qui Oroenon dicitur, extruxit. Erat etiam in hac terra arx quædam in vertice percipitis montis posita, quam olim Pompeius dux Romani exercitus, bello hanc terram superas, captã, & paulo post munitam, Coloniam nominauit. Hanc arcem verustate fatiscentem Iustinianus rex omnipotestate restituit. Quin & Sebastię & Nicopoleos Armeniæ oppidorum muros, quoniam longitudine temporis corrupti ruinam minabantur, instauratos, nouos effecit. Extruxit quòque hic templorum & monasteriorum ædificia. In vrbe Theodosij templum dei genitrici fundauit. In Nicopoli quadraginta quinque diuis monasterium. In Byzanis Georgio martyri templum dedicauit. Prope vrbẽ Theodosij, monasterium, quod quadraginta Martyrum cognominatur, renouauit. Erat ^c quidam locus apud Armenios, non procul ab Euphrate, in quo Romanorum militum ^d cohors residebat, ^e locus Melitene, cohors legio appellabatur. Hic superioribus annis in loco supino & decliui propugnaculum quadrangulum Romani extruxerant, quod

a magni momenti.

b in regione, quæ Osrenorum.

c quadam regio.

d iurma.

e regio.

a *metropo-
liti legere
debit, non
μικροπόλις.*

b *Magistra
τιμω.*

c *perfect.*

deinde Traiano imperatori visum est, vt in vrbs
munimentū verteretur, & ^a parua vrbs ingenti cō-
stitueretur. Procurrente itaque tempore factū est,
vt Melitenorum vrbs cresceret, fieretq; populosa,
adeo vt intra propugnaculū habitaciones non suf-
ficerent, nam angustus locus erat. collocarunt ergo
in vrbs area & campo, templa ^b principū hospitia,
forum, tabernas mercatorias, publicas vias, porti-
cus, balnea, theatra, & si quid aliud est, quod ad or-
natū magnæ vrbs facit. Quocirca hoc modo Meli-
tenam muro non obcingi contigit Anastasius rex
vniuersam muro circumdare cæpit, sed morte pre-
uentus, voluntatem implere nō potuit. Iustinianus
vero rex vndique muro urbem obcingens, cegit,
vt Melitena sit Armeniis magnum & munimentū
& ornamentum. Hæc igitur in Armenia, quæ ad
dextram Euphratæ fluij est, peregit. Quæcunque
autem ab ipso in Armenia magna gesta sunt, dicā.
Theodosiopoleos olim murus facilis erat captu &
expugnatu, quippe quem non defendebat, neque
vallum, neq; fossa, & cui imminebat locus quidam
ad urbem propinquisimè deducens. Idcirco Iusti-
nianus ex aduerso isthæc machinatus est. Primum
quam profundissimam fossam in circuitu effossam,
specub. præruptorum montium similimam cōstru-
xit; deinde loco, qui vrbi imminebat, defecto, natu-
ram illius in cavernas & hiatus, qui transiri & pe-
netrari nequeunt, transmutauit; fecitque murū au-
ctiorem, vt iam insigniter altus & prorsus inexpu-
gnabilis esset, si quis irrueret. In Byzana nihil con-
structū est à Rege propter hanc causam. locus eniam
planus est, cāpos habens equitibus peruios, & mul-
tos lacus corruptos aquæ stagnantis. Quo fit, vt hos-
tibus sit facilis expugnatu, & pestilentissimus
habitoribus. quo perspecto, alibi urbē erexit, di-
gnissimam plane quæ ipsius Regis nomen referret,
in loco

in loco scilicet, qui a Tzoumina vocatur, quæ igitur a Tzouminat
 in Armenia gesta sunt, sic habent. Vt hic autem Tzanorum gentes iam describam, mihi non videtur esse alienum à ratione. sunt enim Armeniis finitimæ. Tzani suis legibus sine rege ex antiquo degunt, beluam vitam agentes. Deos quidem lucos, volucres & alia animalia arbitrantur, & colunt. In altissimis montibus, & opacis totam ætatem consumunt, terram nequaquam colentes, sed identidem furtis & latrociniiis viuentes, negligentes terram exercere. Vbi montibus præruptis non cinguntur, locus est collibus & tumulis abundans: vbi tumuli, ibi quæ terræ imminent, talia non sunt, vt fruges afferant, si colantur. Valde enim aspera sunt & supra modum dura, nullarum penitus frugum feracia. Quamobrem fieri non potest, vt hic vel terram ares, vel campum segetum demetas, vel pratium inuenias. Floret autem arboribus Tzanica, sed in frugiferis, & omnino sterilibus. Quoniam vt plurimum nulla est hic temporum reciprocatio & vicissitudo, vt nunc scilicet frigidis & humidis horis occupetur terra, nunc verò iuuetur calore solis; sed perpetua hieme oppressa est, & assiduis niuibz irrigatur. Propter hæc ex antiquo suis legibus viuunt Tzani, Iustiniano verò imperante, à Romanis pugna victi, & iam amplius certamini non fidentes, statim sese omnes dederunt, magis eligentes quietam seruitutem, quam libertatem periculosam; & mutata religionis opinione, omnes Christiani facti sunt; & vitam humaniorem amplexati, dimissis latrociniiis, Romanos in suos hostes progredientes semper comitari sunt. Iustinianus ipsis ecclesiam construxit in loco, qui Camalinichon dicitur, effecitque, vt sacra obirent, accederent ad mysteria, sacrificiis deum placarent, & aliis quoque rebus sacrificarentur, intelligentes tandem, se homines esse. stru-

ctis etiam arcibus, passim per regionem Romano-
rum militum præsidia hic collocavit, atque Tzanos
commercium cum cæteris hominibus habere in-
stituit. Eunt hinc ad solem orientem, præceps val-
lis occurrit, procurrens vsque ad terrâ boreæ ven-
to subiectam. Hic in infima parte vallis, caulæ sunt,
quibus Tzanorum boues stabulantur, ad colendam
terram educati. Inertes autem laborum sunt omni-
no Tzani, & rusticorum operum ignari, perpetuo
lac mulgentes, & victitantes carnibus. Ultra mon-
tis radicem loca quidem sunt, non tamen vacua, in
plana terra; deinde a sinistris ad Boream locus qui-
dam est, quem vocant incolæ Longini fossatum,
quoniam præcis temporibus Longinus Romani ex-
ercitus dux, patria & genere Isaurus, ducto ad-
uersus Tzanos exercitu, illic castra fixerit. Hoc lo-
co arcem Iustinianus rex extruxit, cui nomē Bur-
gusnoce, diei itinere à Sisilison distans. Sisilison
quoq; arx est ab ipso rege ædificata firmissimè. Hæc
igitur à Iustiniano rege apud Tzanos peracta sunt.
In Amoria multa tēpla longo tēpore diruta reno-
uauit. Post Trapezontinorū terminos locus est, Ri-
fæum appellatus, quem ipse instauratum in muni-
mentum seplis præstantius, quàm vel verbo expli-
cari, vel aurib. percipi possit. Apud Lazos Christia-
norū ecclesiam vetustā & structura putidā & emar-
cidam reparauit. Sebastopolim, quæ olim arx erat,
muro & aliis munimētis facilis captu, publicis viis
& aliis ædificiis adornatam, in urbem inter præstā-
tissimas etiam, elegantia & magnitudine imprimis
famigeratam redegit. Bosphori etiam, ac Cherfonis,
urbium in illo litore marimarum, post ætagnum
scilicet Mæotidem, post Tauros & Tauroscythas,
in vltimis Romani imperij finibus habitantes, mu-
ros penitus collapsos inueniens, in magnam quan-
dam elegantia & securitatis admirationem resti-
tuit.

apud eum.

ruit. Hæc igitur sic habent. Urbem etiam quandam Thracæ habitant mari finitimam in litore Euxini ponti, Anchiolum nomine, ubi non procul ab urbe, aquæ natura calidæ scaturiunt, incolis imparata balnea præstantes. Hunc locum, olim muro non munitum neglexerant præsci reges, quamvis vicina loca barbara gens habitaret, frequentabant locum ipsum ægroti, cum periculo alleuam inquireres. Iustinianus igitur nunc muro vallauit, efficitque, ut citra periculum infirmis remedium contingat. Hæc igitur munimenta à Iustiniano rege constructa sunt, in oriente, in Armenia, in Tzanica regione, & circa pontum Euxinum. Nunc hinc nobis eundem est ad ædificia, quæ in Europa extruxit.

4 ORATIO QUARTA.

a Liber
III.

SI is pelagus fulcer, qui ad gubernandam nauisculam instructus non est, perniciosam rem esse puto, magnorum discriminum impense plenam. idem dixerò, si quis Iustiniani Regis ædificia, sordidissima oratione emetiri velit. Animi enim magnitudine hic rex alia (b vt ita dicam) omnia, & quæ b *prope dix-
xerim.* ad ædificia non minus, multo præstatiore perfecit, quam vt oratione explicari queant. In Europa, curans ministerium applicare necessitatis postulatiõni, opera absoluit, quæ narratu facilia non sunt, aut etiam prompta ad conscribendum. Urgebat enim necessitas in confinio Istri fluminis, & deinceps propter adhabitantes huic loco barbaros. Nã vicina est gens Hunnorum, Gothorum, Taurorũ, Scytharum, c Scelabenorum, & eorum qui cum Sauro- matis in plaustris degentibus bella gerunt, & si quod aliud beluinum genus hominum est, hic morari & sedes figere consuetum. His iam incessanter bella mouentib, occurrere cogitanti Iustiniano

c Scelauino-
yuno.